

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 20 korona, fél-
évre 10 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium:
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Egységes tanügyi vezetés ideája.

A Debreczeni Protestáns Lap f. évi 12. számában *Egységes tanügyi vezetés* cím alatti közlemény gondolatai adják kezembe a tollat, hogy a szóban forgó tervhez, református tanügyünk egységes vezetéséhez hozzászóljak. Előre jelzem, hogy oktatásügyünknek az egyházi törvények intézkedéseinek sarkaló széttagoltságát eddigi tanítási működésem megfigyelései közben is sok tekintetben tanügyi életünk terén az alkotások megvalósításában gátló körülménynek ismertem, találtam.

Az alábbiakban egyetemes tanításügyünknek nem minden részletét, hanem csak azokat a tanügyi kereteket érintem, amelyeknek körzetében vagyok szerény munkás, de amelyeknek épen úgy, mint a többi részleteknek, az egészhez harmonikus kapcsolódása alkotja meg felekezeti tanügyünknek erős bástyázatát, szilárd épületét. Ez a vallástanításnak és valláserkölcsei nevelésnek magasztos szent ügye, melynek több mint két évtizede vagyok középiskolai munkása. Észleleteimet meg épen egészre teszik azok a megfigyelések, melyeket a f. év március havában tartott egyetemes tanügyi bizottsági gyűléshez vállástanítási előadói készüléteim, meg a tárgysorozat egyes pontjaival kapcsolatban az ott elhangzó felszólalások, reflexiók nyújtottak. Lássuk az alábbiakban álláspontomat, és az azt igazoló példákat!

Bizonyára fontos tanítási és nevelési okok irányították a konvent szaktestületét, az egyetemes tanügyi bizottságot, midőn az 1916. évben egységes elemi iskolai vallástani tantervet készítettett, melyet 215. sz. határozatával elfogadott a konvent. (L. 1916. évi konventi jegyzőkönyv függelék rész 588—592. l.) Azonban központi legfőbb tanügyi hatóságunk még a maga határozatával nem üthette a tantervre reá az egységesség bélyegét, mint ilyennek tanítását nem tehetette a református elemi iskolai oktatás egész vonalán kötelezővé, mert az egyházi törvények VI. cikk 12. §-a a tanterv megalkotását az egyházkerületre bízta. Az új tantervvel kapcsolatban egyidejűleg fel-

hívta tehát a konvent az egyházi törvények intézkedése alapján az egyházkerületeket jelentéstételre, hogy az új tantervhez teljes mértékben alkalmazkodnak-e, vannak-e általában észrevételeik, vagy az abban adott keretek között a maguk tanügyi terveit érlelik kivitelre? Ime az eredmény az, hogy az egyházkerületek jelentéseivel ma a második esztendőben sem rendelkezünk, mire a VI. t.-cikk 13. §-ában megjelölt egyházmegyei bizottságokat meghallgatják az egyházkerületek, eltelik egy vagy két esztendő, úgy hogy legjobb esetben csak 1919-ben fogja birni a konvent az egyházkerületi jelentéseket, mely után majd csak a rá következő esztendőben juthat feladatául az intézkedések megtétele a tanterv életbe léptetése körül. Még ekkor is a sok szétágozó jelentés és észrevétel között nehéz lesz normatív megjegyzéssel megtalálni a helyes és biztos irányító utat.

Sem egyeseket, mint elnökséget, sem egyházkerületi vagy tractualis tanügyi bizottsági szervezeteiket nem vádolok a jelzett eredménytelenségért, annak fő oka az egyházkerületi autonómián sarkaló széttagoltság, mely fontos tanügyi intézkedésnek volí ez esetben is kerékkötője. Mennyivel könnyebben és egységesebb alapon dolgozik a magyar katolikus egyház, midőn a maga tanításügyi terveit a püspöki testület konferenciáin érleli, statuálja hosszabb ideig élő alkotásokkal. Kérem: a magunk demokratikus egyházigazgatása mellett is az egységes intézkedésben nyugvó nagy erőt nem követhetnénk-e tanügyi berendezkedésünkben?

Egységes középiskolai konventi vallástanítási tanterv a gimnáziumok (1901-ből), a tanítóképezdek (1903-ból) és a polgári iskolák számára készült eddig, más középiskolai iskolatípusok részére vallástanítási tantervvel nem rendelkezünk. A polgáriskolák számára az új tantervet 82—1917. számú végzéssel léptette életbe a konvent, hívta fel az egyházkerületeket az ahoz alkalmazkodásra, biztosítván e tekintetben is autonóm jogaikat. Itt is sivár eredménytelenséggel találkozunk! Jó lesz, ha a következő évben gondolkoznak a népesebb egyházkerületek arról, hogy a te-

rületükön fekvő polgári iskolák számára a tanterv nyomán megfelelő tankönyveket irassanak. Mondanom sem kell pedig, hogy a tanterv az alapzat a tanításban, a tankönyvek meg a tanítási munka, a tanulók szellemi előhaladása biztosításának eszközei. A lelkiismeretes tanár hozzákészül ugyan magyarázatához megfelelő szakkönyvekből, a tanuló megszámláltatása azonban a tankönyv nyomán történik. Vajjon mikor lesznek polgáriskolai hitoktatóink kezén megfelelő új tankönyvek, mikor lesz az új tanterv életbeléptethető? . . . E hiánynak is fő oka a nagy széttagoltság, melyet e téren találunk. Ime így szenved az egyházkerületi autonóm jog alkalmazás mellett a vallástanítás és valláserkölesi nevelés ügye, melyet egységes tanügyi vezetés egy csapásra könnyűszerrel helyes útra terelhetne. Bizonyára nagyobb erő rejlik a tanügynek egységes központi kezelésében, mint a tarka széttagoltságban. Ha eddig is a konvent kezén lett volna elhelyezve a középiskolai vallástanítás egysége, annak irányítása, ma már az egész vonalon volnának megfelelő tankönyveink, egységesen készült normál tanmenetek, megfelelő tanítási vezérkönyv, irányító methodica, szóval egyöntetűbb, célhoz vezetőbb és így áldásosabb lett volna eddig is a munka e fontos tanügyi terén.

Szóljak-e a vallástanítás terén ma már nélkülözhetetlennek bizonyult szakfelügyelet beállításáról, melynek szükségét a konvent is látja, életbeléptetését 81—1917. számú végzésében elrendeli. Bizony kevés, amit eddig az egyházkerületek tettek. A tiszáninneri egyházkerület egyik lelkész aljegyzőjét bízta meg az előadói teendők és a felügyelet végzésével. Ténykedése azonban inkább csak a beterjesztett vallástanítási adatok összegezésére szorítkozott, melynek alapján évenként az egyházkerületi tanügyi bizottság elé terjeszti jelentését, honnan az az egyházkerület elé kerül. Erdély hitoktatóinak tanmenetét az egyházkerületi titkár nézi át; a vallástanítás ügyét, ahogy a körülmények engedik, irányítja. Más egyházkerületekben, fájdalom, még ennyi sincs e téren! Kérdezem: egységes központi kezelése, irányítása mellett e nagyfotosságú tanügyi részletnek nem lehetne-e tervszerűleg és összhangzóan eljárni a felügyeletben és ellenőrzésben? Nem gyakorolhatnák-e a tanítás terén eddig működött, a tapasztalat iskolájában nőtt szakemberek az ellenőrzést, akik ha látnak fogyatkozást, jóindulatú észrevételekkel, irányítással sietnének az ügy javára, tanügyi központon tehetnék meg jelentéseket, várnák az orvoslást a központi irányító szervezettől.

A nem református középiskolákban, különösen idegen polgári fi és leányiskolákban a felekezetünkhöz tartozó növendékek nagy számával találkozunk. Az 1916—17. tanévről statisztikám ez iskolákban a tanulóknak több mint 10 ezernyi számát hozza ki, pedig mint az egyetemes tanügyi bizott-

ság nyomtatott jegyzőkönyvében közreadandó jelentéséből kivehető lesz, számbeli adataim a rovatos kérdő ívek beküldésének elhanyagolása miatt hiányosak. A rend követelménye hozná magával, hogy addig is, míg a százon felüli református népességű intézetekben önállóan rendszeresített vallástanári álláson működő tanerőket állíthatna az egyház, e református tanulóknak népes iskolákban legalább is az osztályok mindegyikében heti 2 (kettő) tanórán kellene folyni a vallástanításnak. A központi irányítás híján itt is rendszertelenséget találunk. A debreczeni állami főreálban p. o. magasabb a református tanulók száma (146), mint akár a kisvárdai (88), akár a nagykállói (78) áll. főgimnáziumban, mégis Kisvárdán heti 17, Nagykállóban heti 16 valóságos órát díjaz az állam, a debreczeni főreálban pedig csak 12-öt. Épígy a dési állami főgimnázium református népessége bár magas (111), mégis óraszám és díjazás ugyanannyi — heti 8 óra után 800 K — mint az erzsébetvárosi főgimnáziumban 27 és a szamosújvári főgimnáziumban 38 református tanulóval. Egységes központi irányításra e tekintetben is szükség volna, amely hivatva lenne az anomáliákat elenyésztetni, a baj orvoslásáról a megfelelő állami hatóságokkal tárgyalni.

Az 1915. évi 70. számú konventi végzésből olvashatjuk, hogy konventi felterjesztésre sem tudtuk elérni, hogy a szatmári kir. kath. tanítóképző intézetbe vallásórái ellátására bebocsáttatást nyerjen a református hitoktató. Apácák vezetése alatt levő leányiskolákba hitoktatóinkat be nem eresztik, sőt a református növendékek vallásóráikra kijárása elé akadályokat gördítenek. Székesfehérváron az 1916—17. tanévben a r. kath. apáca intézettől csak a tanfelügyelő közbejöttével kapta meg a református hitoktató a felekezetünkhöz tartozó leánynövendékek névsorát, a névsor hiányosnak bizonyult, a növendékek alig voltak számba vehetők, ellenben katolikus szellemű hitoktatással zaklatták őket. Hasonló panaszok érkeztek Gyulafehérvárról, Nagyszeben, Nagyvárad, Szatmár, Pápa, Zsolna, Rózsahegyről stb. Ma már nem szeparált vallási sérelmeknek bizonyultak ez esetek, azok az egész vonalon ismétlődő eljárások. Felterjesztést fog intézni a konvent a kultuszminisztériumhoz, kéri a jogorvoslatot. Vajjon biztosítva vagyunk-e, hogy teljes és kielégítő orvoslást nyerhetünk? Hol az irányító tanügyi központ, melynek aajtáján jókor, a sérelem pillanatában zörgethetne a református egyház munkása, kérhetne segítséget az adott esetben? Egységesítő, az intézkedések szálait magában foglaló központi tanügyi szervezetre volna szükség, hogy a panaszok feltárásában ne kellene egy esztendeig várakozni, hanem energikusan léphetne fel a központ és eljárhatna a közegyház érdekei javára.

Cikkemben nem nagy ígérennyel léptem mélyen

tisztelt olvasóim elé, midőn konkrét tanügyi esetekre hivatkozva, a református felekezeti tanításügy egységesítésére, központi harmonikus irányítására, tanügyi központi végrehajtó szervezet létesítésére voltam bátor utalni. A felhozott példák beszélő bizonyosságai, hogy a megvalósításra váró tanügyi egységben nagyobb erő rejlenék, mint az egyházkerületi széttagoltságban, másfelől meg minden idegen tényezővel szemben — mint állam és más vallásfelekezetek — nagyobb erőnk, nyomatékosabb súlyunk, ha együtt, mint egy felekezet, annak egységes tanügyi formája siethetünk tanügyünk védelmére, lehetünk az érdekek szószólói. Végeszakadna sokszor a sok halogatással teljesített, a tractuális tanügyi bizottságok kohóján erősebben vagy gyengébben felforrasztott és átszűrt tervezetéseknél. A szervezendő országos református tanügyi központ hívó szavára és intézkedéseire létrejönnek új építő és egységes tantervek, azok végrehajtásának eszközei: a tanfériak munkáját irányító metodikai tájékoztatások, a tanítás normál tanmenetei, szak- és tankönyvek! Pedig ezeknek ma még híjával vagyunk; pedig ilyenek nélkül a tanítás munkájában sikerrel alig haladhatunk!

E gondolatok birtokában, okaim súlya alatt melegen üdvözlöm az *Egységes tanügyi vezetés* című vezércikk íróját, köszöntöm mindazokat, akik az eszme, a tervezet körül csoportosulva, velünk egy táborba sorakoznak.

Kisújszállás.

Barla Szabó Jenő.

Közélet

A Zoványi ünnepi felolvasása.

Idestova négy hónapja, hogy a debreczeni m. kir. tudományegyetem református hittudományi karának a reformáció négyszázados fordulója alkalmából tartott emlékünnepén a kar országosan ismert nevű tudós tanára, Zoványi Jenő, mint a karnak ez alkalomra megbízott ünnepi reprezentánsa, megtartotta „Az evangéliumi protestantizmus egysége a reformáció különféle irányában” című felolvasását. Nem titkolom, hogy a felolvasás az ünnepi alkalomra is tekintettel, rám kellemetlen benyomást tett, de bár egyes lapársaink keményen megtámadták a felolvasót, sőt később — következetes hallgatása miatt — lapunkat is, nem tartottam helyénvalónak, hogy egyszeri hallás útján szerzett impressziók alapján mondjak véleményt egy olyan tudományos dolgozatról, melyet már szerzőjének kimagasló tudományos egyéniségére tekintettel is komolyan figyelemre kell méltatni s melynek az ünnepi alkalom és az egyetem református hittudományi kara részéről adott megbízás ezenfelül is különös jelentőséget ad.

A nehéz viszonyok miatt csak most jelenhetett meg a *Protestáns Szemle* ez évben első füzeté, mely a Zoványi felolvasását egész terjedelmében közli. Most tehát, mikor előttem áll a Zoványi felolvasásának hiteles szövege, módomban áll s mint a hazai református sajtó egyik legelterjedtebb organuma élén állónak: kötelességem is szólni erről a felolvasásról.

Mindenek előtt megállapítható, hogy azokat a tételeket, melyeket lapársaink a felolvasó támadásának alapjává tettek, a *felolvasás nem tartalmazza*. Ez kétségtelen, mert Zoványi Jenőnek sem tudományos komolysága, sem egyéni jelleme nem oly természetű, hogy munkája szövegének épen a neheztelt részekben megváltoztatását róla feltételezni lehessen.

Ellenben igenis vannak a felolvasásban olyan tételek, melyek az említettem kellemetlen benyomás felköltésére nagyon is alkalmasok. Nehányat idézek belőlük.

„Calvinusnak... predestináció-tana, melyet a theológiában felületesen járatosak annyiszor és annyira össze szoktak téveszteni a gondviselésnek az összes keresztyén felekezeteknél meglevő tanával, az utóbbinak boldogító hatását előszeretettel iparkodván Calvinusnak a részére monopolizálni az ő elretentő tana helyett egészen alaptalanul“.

„Ez az utóbbi (— a predestináció tana —) végső eredményében tökéletesen egyező természetű a zsidó és katolikus exkluzivitással s abban a kegyetlen fogalomban összpontosul, hogy némelyik ember, azaz voltaképpen aki azt hiszi, amit Calvinus, öröktől fogva végérvényesen ki van szemelve, visszavonhatatlanul el van rendelve a mennyei üdvösségre, míg minden többi vagyis aki nem azt hiszi, a túlvilági kárhozatra“.

„Az ő (Kálvin) mindenkit mást leigázó és senkinek semmi jogot nem engedő egyénisége és tanrendszere szerfelett alkalmasnak bizonyult a skolaszticizmus felújítására“.

„Ez a protestáns skolasztika, mely maradiságban és korlátoltságban, elfogultságban és türelmetlenségben, a tekintély és hagyomány imadásában semmit sem engedett a középkori skolasztikusok hasonló jellegű és nevű theológiájának...“

A zsinat-presbiteri rendszert „tévesen Calvinusra szokás vissza vinni, jóllehet sem ő a saját theokratikus kormányzásában, sem az egyházkormányzat eszményi alakjául azt először kitűző Luther a maga körében meg nem bírta valósítani“.

„A protestantizmus, nem pedig egyik vagy másik protestáns egyház, melyek sajnálatos módon a legtöbbször más alapot vallanak hivatalosan a magukénak s még sajnálatosabban igen gyakran tetszelegnek valami állítólagos közös és egységes, vagy ha úgy tetszik: „következetes“ hit védelmezői gyanánt“.

Az evangéliumi kútfőhöz visszatérés „rendes fo-

lyamatát később *bonyolódottá tette* ugyan Calvinus az ószövetségnek erősen az újszövetség hátrányára menő túlbecsülésével, kivált pedig *a keresztyén lélek kifejlődésére oly karosan hitő zsolttároknak mindennapi használatra igénybevetelével*.

„A hivatalos egyháztól oly sokszor háttérbe szorított, hamupapóke szerepre kárhoztatott tudomány”.

Nem szolok a felolvasásnak azokról a részeiről, melyek hallás után szintén alkalmasok lehetnek kedvezetlen érzések keltesére, mint pl. hogy a tudományos theologia „immár nem a misztikus legendák és esodás mítoszok mezében” mutatja fel Jézus személynét s hogy a theologiai tudomány „nem ismeri felekezeti jelleget”. — ha ezektől az olvasva egészen más értelemmel bíró részekről eltekintünk is. — pusztán az előbb közölt idézetekből is meg lehet tárgyilagosan állapítani, hogy a Zoványi felolvasása *általános gondolatmeneténél és az egészen végig vonuló hangnál fogva nem volt alkalmas arra, hogy egy református hittudományi kar reformáció-ünnepének középpontja legyen.*

A Protestáns Szemle szerkesztője azzal a megjegyzéssel közli Zoványi felolvasását, hogy azt a *tudományra nézve fejlesztőnek* nem tartja. Bármilyen kedvetlen érzéseket támasztott is bennem a felolvasás, ha azt latnám, hogy a tudományt *előbbre vitte*, meg tudnék nyugodni. De úgy találom, hogy Zoványi igen sok helyen csak — erősen egyéni nézeteken alapuló — ítéleteket mondott, megokolás nélkül. Mint jogász, azt tartom, az ítélet mindig csak akkor ér valamit, ha meg van okolva. Szeretném tudni, mi módon bizonyítja be Zoványi egyes ítéletképen hangzó tételeit, — például azt, hogy a zsinat-presbyteri rendszert *tévesen* szokás Kálvinra visszavezetni. Mert ez a nézet nem új ugyan, de — szerintem — *ez a téves*. A communis opinio-nak ellentmondás még nem jelenti azt, hogy új és igaz tanítással vittük előbbre a tudományt.

Ez után az ünnep után közvetlenül következett a hittudományi kar tiszteletbeli doktorainak, köztük Zoványinak felavatása. Elképzelem, hogy az avató dékán székében *nem* Ferenczy Gyula ült volna, ki a maga meggyőződése szerint ünnepelte hithűségéért Zoványit, — hanem például Sebestyén Jenő és ez ott, az avató ünnepélyen, a Ferenczy magasztaló szavai helyett azt mondta volna: „Doktorrá avatunk téged is Zoványi Jenő, ámbár . . . és elmondta volna a *maga nézetét* Zoványi felől. Tegyük fel, hogy így lett volna. Én a Zoványi doktorrá avatását ilyen módon végző dékánt *ünneprontónak* éreztem volna, ha a többi tizenegy doktort bármennyire magasztalja s még ha a tizenkettedikre nézve vele egy véleményen lettem volna is. Sőt azt hiszem, maga a református hittudományi kar is megmondta volna a véleményét a rá bízott feladatot ily módon végző dékánnak, bár ez a maga kemény meggyőződése szerint

vitat el az ünnepelt doktorok egyikétől minden érdemet. Nem tudom, miért kelljen más felfogásnak, más véleménynek, más eljárásnak helyet foglalni egy reformáció ünnepel szemben, mint aminő helyén való lenne egy doktoravató ünnep alkalmából.

Kun Béla.

Naptárváltoztatás, — nemzeti veszedelem.

A mindig békés hajlandóságúnak tartott görög katolikus rutének között, a háború előtt határozottan politikai színezetű skizmatikus mozgalmak újból kezdenek éledni. Máramaros volt a fészke akkor, ez ma is. Oka ennek az újabb mozgalomnak ma még biztosan meg nem állapítható. Egy okot azonban ma már tényként leszögezhetünk s ez: a naptárváltoztatás. Ugyanis a görög katolikus rutének, minden dogmabeli nagyobb különbség mellett is inkább búztak a görög keletiekhez, mint a római katolikusokhoz, de még inkább éreztek így a görög katolikus oláhok, már csak nemzetiségi okokból is. S most, hogy a Julianum Calendarium náluk eltöröltetett, részint a tudatlanság szülte fanatizmusból, részint nemzetiségi féltékenységből minden erőjükből ragaszkodnak ahoz. Ragaszkodásuknak, különösen hogy az ausztriai görög katolikusoknak sikerült törvényesen, az Ó-naptárt újból használathatba venni, nyílt ellenszegülésben is kifejezést adnak. Képesek az Ó-naptár szerinti ünnepeken messze elmenni és a görög keletiekkel együtt ünnepelni, mi nek következménye, hogy velünk együtt nem ünnepelnek, ekkor templomaikba csak papjaik mennek. Mig ez a nyílt ellenszegülés az elült skizma mozgalom idején csak szórványos volt, most általános, amely végre a görög katolikus egyház megszűnésére és a görög keletiekhez való csatlakozásukra vezet. Ez pedig *nagy magyar nemzeti veszedelem lesz*: mert ma még általában hazafias szellemű papok vezetése alatt vannak, de ha áttérésük megtörténik, teljesen az izgatató pópák és dászkalok hatása alá kerülnek. S mindez az ausztriai ballépés, a naptárrendelet visszavonásának következménye.

E kétségkívül nagy magyar nemzeti veszedelmet jelentő mozgalommal szemben, mi lesz a védekezés? a jövő titka. Ma még szilárdan áll úgy a politikai, mint az egyházi hatóság a Gergely-féle naptár mellett. Legújabbban a máramarosi főispán, egy a gör. kat. rutén és oláh templomok falára kifüggesztett rendeletben óva inti a legszigorúbb büntetéssel való fenyegetéssel az izgatókat és a reájuk hallgatókat. Lehet, hogy a háború alatt lesz foganatja ennek is, de azután ki tudja mit escelekesznek a fogságban inficiáltak idehaza? A veszély megvan, sőt nőttön nő és bizony nagy és bölcs előrelátást és megfontolást igényel ebben minden lépés.

A XVII. század elején nálunk is veszedelmes volt

a naptárváltoztatás, bár a mi híveink józan jüdiciuma hamar elenyészette azt. 1625-ig a máramarosi reformátusok is a Julianum Calendariūmot használták (bár a Gergely-féle naptárt használták 1582-től kezdve másutt lakó hitfeleink). Azonban az 1623. évi június 18-án tartott debreczeni generális zsinaton* elhatározták, hogy az egyöntetűség kedvéért a máramarosi egyházak is az új Gergely-féle naptárt használják és két képviselőt küldöttek ki ide e naptár bevezetésére. Ezek voltak Keresszegi István akkor zilahi, később debreczeni lelkész és iktári Bethlen István Huszt ura, Máramaros főispánja. Ők 1625 március 28—30. napjait tüzték ki, hosszas tanácskozás után, a naptár egyesítés idejéül, amikor is Bethlen feleségével és egész huszti udvarával megjelenván a templomban, ünnepélyesen deklarálta az egyesítést, s azután az úrvacsorát egész udvarával együtt fölvette. De bizony hiában, mert az 1626-i karácsonyt e megyében s így Visken is sok család a régi naptár szerint ünnepelte.** A viski egyházban ekkor egyesek magános házaknál prédikáltattak s katekhizáltattak deákokkal: Borbély Ferenczel, Ötvös Lőrinc és más deákokkal, kik azután a superintendensnek bejelentettek és büntetésök terhe alól, csak a későbbi megjobbulás ígérete mellett mentettek föl. A hívek pedig fungens hiányában s prédikátoraik bölcs intésében megnyugodtak és békesség lett.

Vajjon ilyen simán és idejére lesz-e békesség a görögök között? Bizonyára nem! Ha még lehetne is, lőkét kovácsolnak ebből a politikai agitátorok. Pedig milyen egyszerű volna a baj forrásához, államilag csakugyan támogatott misszionáriusainkat kiküldeni és sok derék nemzeti munkást, apostolt adni nékik. Am az idők jele az, hogy amikor a 48. XX-ből is esüföt üznek velünk szemben a nemzeti demokráciák, inkább deferál a magyar állam és visszaállítja a régi rendet, mint sem szembe szálljon a pópákkal és dászkálokkal. Szomorú dolog, valóban nemzeti veszedelem!

Peleskey Sándor.

Irodalmi szemle

Baltazár Dezső, A háború az evangéliom világitásában. A debreczeni m. kir. tudományegyetem népszerű főiskolai tanfolyamán tartott előadások 16. száma. Sajtó alá rendezi Bernolák Nándor. Debreczen, Csáthy Ferencz könyvkiadó-vállalata. 1918. Ára 1 K 20 f. 16° 24 l. A népszerű főiskolai tanfolyamon folyó évi február 6-án tartott és közérdeklődéssel fogadott előadás szövegét adja ez a tartalmas füzet, amely az evangéliomok és főképpen Jézus ide vonat-

* L. Lampe—Ember 610—11. l.

** L. 1626-i máramarosi traktualis jkvet.

kozó nyilatkozatainak meglepően találó és nagy koncepciójú csoportosításával tisztá és teljes képet ad a címben kifejezett tárgyról. E munka egyike azoknak a keveseknek, amelyek a mai kuszált gondolkodású világban világos útmutatással szolgálnak a helyes irányban. Öszintén és melegen ajánljuk.

Huss Richárd, Ne bánts . . .! Magyarországi német háborús költészet. (1914—1917.) A m. kir. tudományegyetem népszerű főiskolai tanfolyamán tartott előadások 15. száma. Debreczen, Csáthy kiadása. 1918. Ára 7 K 20 fill. 16° 252 l. A vaskos kötet a tudós tanár Tájékoztatója (3—12 l.) után kisebb-nagyobb német nyelvű háborús költeményt tartalmaz, amelyeket Huss Richárd egyetemi tanár nagy szorgalommal gyűjtött össze hazai szerzőktől. Ez a könyv akár úgy tekinthetjük, mint háborús anthológiát, akár, mint német nyelvű honfitársaink hazafias érzésének megnyilvánulását: megérdemli az érdeklődést és a teljes elismerést.

F. Varga Lajos: Imádságok bibliaolvasással egybekötött hétköznapi reggeli Istentiszteletekre. Bőséges háborús, aktuális, egyházi irodalmunk mezején méltán tarthat igényt komoly figyelemre a jól ismert nevű szerző most megjelent kötete. F. Varga Lajos, mint imakönyv író már kiváló sikert ért el eddig is. Ezúttal pedig egyenesen úttörő munka végzésére vállalkozott s azt derekasan oldotta meg. A köznapi reggeli Istentiszteleteknek bibliaolvasással való összekötése elvileg rég elfogadott álláspont, mindaddig azonban hiányzott hozzá a gyakorlati effektuálás. Szerző évek hosszú során át végzett tanulmány alapján állította össze bibliai textusait s úgy írta meg azokhoz az alkalmazott, — egész évre való imádságokat. A kezünk között levő első kötet a bőséges tájékozást nyújtó előszó után, egy félévre való textust és imát nyújt. A gyakorlati használat erőteljesen fogja igazolni mostani melegen ajánló s dicséző sorainkat. Kapható a kiadónál: Hoffmann és Kronovitz könyvnyomdája, Debreczen. Ára a nagy 4° 296 lapos könyvnek, füzve 8.— kor., kötve 12.— kor.

Felhívás előfizetésre. A Budapesti Hírlap előfizési ára negyedévre 13 korona, egy hónapra 4 kor. 60 fill. Előfizetések Budapest, VIII., József-körut 5. szám alá küldendők.

Különfélék

Márk Endre m. kir. udv. tanácsos, polgármester a kollégiumi gazdasági tanács jelentése szerint a kollégiumnál tett alapítványát 10,000 K-val növelte s ez összeget a pénztárba be is küldte. A kollégium anyagi és szellemi gyarapodását éber figyelemmel kísérő és szerető gondossággal gyámolító nemes lelkű férfión sokasodjék meg az Úr áldása!

Az erdélyi egyházkerület tavaszi közgyűlését május 4. és következő napjain tartja meg. Ezen a közgyűlésen lesz *Nagy Károly* püspök felszentelése és ünnepélyes beiktatása (május 5-én). A beiktatás végzésére Dr. Baltazár Dezső püspökünket kérték fel. A kerületi közgyűlés első napján emlékünnepele lesz néhai dr. Kenessey Béla püspök emlékére. A gyűlési meghívó kiemelkedő pontjai még: a reformáció 400-ados jubileuma május 5-én d. u.; ifjú lelkészek felszentelése május 6-án d. e.; egyházkerületi főjegyzőválasztás stb.

A kollégium frontjának vörös rézből készült esztornait és párkányzatát hadi célokra lefoglalták, a múlt heteken leszedték és elszállították. Ily módon a kollégium 2907 kg. vörös rezet adott, amelyért horganyzott bádoggal felszerelést kapott.

A pragmatica sanctio kétszáz éves fordulója alkalmából a magyar tudományos Akadémia ünnepi emlékkönyvet ad ki, amelyben a pragmatica sanctio jogtörténelmi és közjogi jelentőségét fejtik ki az erre felkért tudós szerzők. Az akadémia Polner Ödön pozsonyi, Nagy Ernő budapesti, Illés József budapesti és Rugonfalvi Kiss István debreczeni egyetemi tanárokat kérte fel az emlékkönyv egyes fejezeteinek megírására. Örömmel látjuk ebben a névsorban a R. Kiss István nevét, aki kollégiumunk akadémiajában is kiváló professzora volt s aki fényes tehetséggel, történelmi éleslátásával oly kitüntető megbízást nyert a legfelsőbb magyar tudományos fórumtól, amely ránézve eddigi munkásságának szép elismerése, nekünk pedig méltó büszkeség.

A nagyszalontai egyházmegye közgyűlése I. hó 1-én volt Nagyszalontán Böszörményi Lajos esperes és Gróf Tisza István gondnok elnöklete alatt.

Az értarcsai református egyház ez évben is megünnepelte március 15-ikét, még pedig délelőtt iskolai ünnepély, délután képviselőtestületi közgyűlés keretében. Ez alkalommal az ünnepély kimagasló pontja az a nevezetes esemény volt, hogy a jótékonyágáról és áldozatkészségéről mindannyiunk által ismert és szeretett nemesszívű emberbarát *Szoboszlai Sándor*, egyházunknak 25 éven át egykori tanítója, az Értarcsán létesítendő gyermekmenhely javára 2000 K. azaz Kettőezer K-t adományozott. Ezen adomány az ő emberszerető, nemes szívének legfényesebb tanúbizonysága. Ezen adományával maradandóbb emléket hagyott maga után, mintha érbe, vagy márványba véste volna nevét, mivel a vasat és márványt megemészti az idő vasfoga, de az ő emlékezte emberöltőkön keresztül élni fog a késő utókor szívében is. Áldás életére hosszú években át!

Sass Béla huszonöt éves jubileumi alapítványa elérte az első ezer koronát. A pénztári kimutatás szerint 1918 január 1-én 1025 K 57 fill. volt. Midőn ezt örömmel tudatom a szíves adakozókkal, egyszermind köszönetemet nyilvánítom a mozgalmat vezető

társaim nevében is a szíves támogatásért. További szíves adományokat is köszönettel veszünk és nyilvánosan nyugtázunk. Zih Sándor.

Halottaink. Veress Zsigmond nyugalmazott református lelkész március hó 27-én 78 éves korában Nagybányán elhunyt.

Kétszáz felekezeti iskolát szándékozik államosítani a vallás- és közoktatásügyi minisztérium Hunyad vármegyében. Az iskolák túlnyomó része a görögkeleti egyházé volt.

A sárospataki főiskola javára a Sárospataki Takarékpénztár részvénytársaság fennállásának 50. évfordulója alkalmából 10.000 koronát adományozott.

Evang. püspökjelölés. A pesti evangélikus magyar gyülekezet vezető világi tagjai a Scholtz Gusztáv bányai evang. egyházkerületi püspök lemondásával megüresedett püspöki székbe március hó 18-án tartott bizalmas értekezletünkön dr. Raffay Sándor lelkészt jelölték.

A társadalom a gyermekszanatóriumokért. A magyar gyermekvédelem egyik legfontosabb ágazatának, a beteg gyermekek megvédésének ügyét szolgálja a „*Zsófia Országos Gyermekszanatórium Egyesület*”, amely most számol be dr. Fodor Oszkár kir. tanácsos, főigazgató jelentésében háborús tevékenységéről. Szinte leküzdhetetlennek látszó nehézségek dacára megépítette Balatonszabadin a beteg hadiárvaik első gyermekszanatóriumát, amely háborús komoly alkotás felavatása iránt az ország társadalmától lelkesedést tanúsított. Ezen intézetben is, mint az egyesület másik balatoni szanatóriumában, Almádban, díjtalanul kezelik a nemzet beteg kisdedeit, akiket kísérőjükkel együtt, ingyen vasúti jeggyel is ellát a Gyermekszanatóriumok központja (Budapest, VIII., Stáhly-u. 15.), ahová a bélyegtelen felvételi folyamodások intézendők. Balatonszabadin legelső sorban hadiárvaikat, fogságban sínylődők, rokkantak és katonai szolgálatot teljesítők kisdedeit veszik fel. A magyar társadalmi viszonyok között szinte páratlanak mondható érdeklődéssel és áldozatkészséggel kísérték állandó figyelemmel a Zsófia Gyermekszanatórium céltudatos munkáját, amennyiben hét évi fennállása alatt 2.768,488 korona vagyonhoz segítettek. Amikor olcsóbb lett a felnőttek halála, drágább a gyermekek élete, akkor a Gyermekszanatórium kormányzó-tanácsa csak azt kéri a nemzet társadalmától, hogy gondoljon némi adománnyal arra a védtelen gyermekvilágra, amelynek megmentését az első magyar gyermekszanatóriumok feladatukul tűzték.

TARTALOM: Barla Szabó J., Egységes tanügyi vezetés ideája. — Közélet: Kun B., A Zoványi ünnepi felolvasása. — Peleskey S., Naptárváltoztatás — nemzeti veszedelem. — Irodalmi szemle. — Különlék. — Hivatalos Értesítés.

Hivatalos értesítés.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

2073—1918. szám.

A tiszántúli református egyházkerület nagytiszteletű cspeseri karához.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

A közlelmezési miniszter úrnak rendeletéből a folyó évi április hó 16—20-ig terjedő időben össze fognak iratni mindazok a tényezők, melyeknek számbavételét és nyilvántartását a jövőről való tervszerű gondoskodás fontos érdeke és ellenálló képességünk megszilárdítása egyaránt szükségessé tesznek.

Az összeírás körül felmerülő munkálatoknak az elemi népiskolai tanítók közreműködésével való elvégzése tárgyában a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr folyó évi március hó 30-án 56,236. szám alatti kelt leirata szerint — a „Népiskolai Tanítók Lapja”-ban felhívást adott közre. Ezen felhívást Nagytiszteletűségeddel s általa a mi felekezeti tanítóinkkal alább közlöm.

Ayafiságos szeretettel

Debreczen, 1918. évi április hó 2.

Kiss Ferenc,
püspök h.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől.

56,236 - 1918. VI. a. szám.

Valamennyi állami, községi, izraelita, társulati és magán elemi népiskola igazgatóihoz és tanítóihoz.

A nemzet ellenálló képességét, jövőbe vetett töretetlen bizalmát egyedül az a megnyugtató érzés tarthatja fenn, hogy a háborúnak ellenségeink részéről való oktalán elnyújtása dacára, nemcsak az itthonlévők, hanem hazánk jövő boldogulásáért dolgozó és fegyverrel küzdő férfaink ellátása is belátható időre teljesen biztosítva van.

Ez a megnyugtató érzés amilyen mértékben önbizalmunkat és ellenálló képességünket fokozza, éppen olyan mértékben esökkeníti ellenségeinknek letörésünkbe vetett bizakodását és annak belátására vezeti őket, hogy a háborúnak minden további pillanataért és a háború kitolásából eredő minden újabb borzalmakért Isten és az emberiség előtt egyedül ők felelősek a történelem ítélőszéke előtt.

Önbizalmunk fokozásának és a jövőről való tervszerű gondoskodásnak fontos érdeke tette szükségessé azt, hogy mindazon tényezőknek (népszámlálás, állatok, vetésterület, eséplőgépek és a gabona tárolására alkalmas raktárak) számbavétele és nyilvántartása az 1210. M. E. kormányrendelet alapján a közlelmezési miniszter úr által elrendeltessék, hogy ezen adatok egybevetésével a jövőre vonatkozóan biztos számítások és ezek alapján már most megfelelő intézkedések foganatosíthatók legyenek.

Mínthogy az összeírasi munkáknak csak úgy van értelmük, ha azok gondos hozzáértéssel és lelkiismeretes pontossággal végeztetnek el; mínthogy továbbá csakis a pontos összeírasi munkálatok szolgálhatnak

megnyugtató számítások alapjául, arra kérem hazánk minden elemi népiskolai tanítóját, hogy ezalatt a hosszú háború alatt már annyiszor tapasztalt lelkes és odaadó tevékenységét, az adatok felvételére irányuló munka elvégzésére készséggel ajánlja fel, amennyiben erre az illetékes hatóságok által felkértenek.

Nem kétlem, hogy hívó szavamra és közismert hazafias buzgóságuktól is ösztönözve, a hazai tanítói kar minden tagja ezuttal is lelkesen fog közreműkölni a jelzett összeírasi eljárás kívánatos eredmények biztosításában.

Tájékoztató közlöm, hogy az összeírasi folyó évi április hó 16—20-ig fog megtartatni, amely napokra szünetet engedélyezek mindazon iskolákban, amelyeknek tanerői az összeírasi munkálatokban részt vesznek. Ugyancsak közlöm azt is, hogy a résztvevő tanítók végzett munkáikért a közlelmezési miniszter úr rendeletében megállapított megfelelő tiszteletdíjban fognak részesíttetni.

Budapest, 1918. évi március hó 30-án.

Apponyi.

Kapláni állást keresek; csakis teljes ellátással. Levélbeli megkeresések Hajduböszörmény — Bocskay-téri lelkészi hivatalhoz intézendők.

Pályázat.

A kisujszállási református főgimnázium igazgatótanácsa pályázatot hirdet egy, halálozás folytán megüresedett **természetrájsz-földrajzi** szakos rendes tanári tanszékre.

Pályázhatnak reá megfelelő képesítésű református vagy protestáns vallású okleveles tanárok, vagy szak- és alapvizsgás tanárjelöltek.

A megválasztandó rendes tanár fizetése 2400 korona havi előleges részletekben, mely az intézet kebelében fennálló fokozatok szerint 3200 koronáig emelkedhetik, 650 kor. lakáspénz. öt ízben 200—200 kor. korpótlék, továbbá mindenkor a megfelelő állami fizetékieskiegészítés. A más tanintézetnél töltött rendes tanári évek a korpótlék megállapításánál figyelembe vétetnek. Oklevéllel nem bíró helyettes-tanár alkalmazása esetén 2000 kor. fizetés ugyancsak előleges havi részletekben és az állam által kiutalandó egyéb pótlékok.

A rendes tanár jogos és kötelezett tagja az Orsz. Tanári Nyugdíjintézetnek. Állását 1918 szept. 1-én tartozik elfoglalni és pedig később meghatározandó időben szaktárgyai köréből vett székfoglaló értekezés tartásával.

A kellően felszerelt, t. i. keresztlevéllel, érettségi bizonyítvánnyal, oklevéllel vagy lecke-könyvvel, szak-, ill. alapvizsgálati értesítővel, továbbá az előbbi alkalmazását s esetleg irodalmi működését, hadkötelezettségi viszonyt, egészségi állapotot igazoló okmányokkal s ha nős, esketési

bizonyítvánnyal is ellátott kérvények a Nagyméltóságú Vallás- és Közoktatásügyi Miniszterhez intézendők (a tanszék miniszteri kinevezés alá tartozik), illetve címzendők, de 1918. jun. hó 1-ig alólikt igazgatótanácsi elnökhöz küldendők be.

Kisujszallás, 1918. március 20.

Török Imre,
református esperes,
igazgatótan. elnök.

Pályázati hirdetés.

A szatmárnémeti református tanítónőképző fenntartó-testülete pályázatot hirdet eltávozás folytán megüresedett pedagógiai tanszékre. Pályázhatnak református vallású, 1. tanítónőképző-intézetű, 2. középiskolai tanárok, kik a pedagógiai tárgyak tanítására jogosítottak, 3. szakvizsgával bíró tanárjelöltek. Férfi- és nőtanárok egyaránt pályázhatnak.

Az egyelőre segédtanári minőségben megválasztott okleveles tanárok évi fizetése a fenntartótól a megfelelő állami fizetéskiegészítéssel 2000 K, 600 K lakáspénz és 5 ízben 200—200 K korpótlék, családi és drágasági pótlék. A rendes tanárrá való előlépés a megfelelő fizetéskiegészítést, valamint ennek szabályszerű emelkedését a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak 46.447/1909. sz. a. a felekezeti tanító- és tanítónőképzők államsegélyéről szóló intézkedés biztosítja. Nem okleveles egyén évi fizetése egyelőre 1400 K s 600 K lakáspénz.

A megválasztott tanár jogosult és kötelező tagja az Orsz. Tanári Nyugdíjintézetnek s állását 1918. szeptember 1-én tartozik elfoglalni.

A nem okleveles egyén véglegesítése céljából egy év leforgása alatt tartozik oklevelét megszerzeni.

Pályázat határideje: 1918. június hó 1.
Szatmár, 1918. március hó.

Kovács Lajos,
igazgatótanács elnöke.

Poszvék Irén,
igazgató. 2—2

MEGJELENT! F. Varga Lajos: MEGJELENT!

**„IMÁDSÁGOK BIBLIAOLVASÁSSAL EGYBEKÖTÖTT
HÉTKÖZNAPI ISTENTISZTELETEKRE“** CÍMŰ IMAKÖNYVÉ-
NEK ELSŐ KÖTETE.

Ára füzve K 8.—, kötve K 12.—.

MINDENKI RÉSZÉRE IGEN ALKALMAS!

Megrendelhető:

**HOFFMANN ÉS KRONOVITZ KÖNYVKIADÓHIVATALÁBAN
DEBRECZEN, FERENCZ JÓZSEF-ÚT 49. SZÁM ALATT.**

Most jelent meg:

IMÁDSÁGOK.

Bibliaolvasással egybekötött hétköznapi reggeli istentiszteletekre. — Írta:

F. VARGA LAJOS,
— nagyrábéi református lelkész. —

I-ső kötet. — Ára füzve 8 korona, kötve 12 korona.
A II-ik kötet 3—4 hét múlva jelenik meg, ára ugyanannyi lesz. — Portóra 1 korona küldendő.

Kapható:

HEGEDÜS ÉS SÁNDOR
protestáns irod. könyvkiadóhivatalában
DEBRECZEN.

A „HANGYA“

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya“ igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya“ kötelékében jelenleg 1700 fogyasztási szövetkezet működik, amelyek összforgalma 80.000.000 korona volt. ♦♦

Földművelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.